

مأموریت‌هایی برای کشاورزی آینده

کاظم خاوازی

دبیر ستاد توسعه اقتصاد دانش بنیان
غذا و کشاورزی

بخش کشاورزی و امنیت غذایی از مهم‌ترین ارکان امنیت و سلامت کشور و مؤثر در توسعه اقتصادی و اشتغال است. در حال حاضر این بخش، تامین‌کننده ۸۰ درصد نیازهای غذایی، یک چهارم تولید ناخالص داخلی و یک سوم اشتغال به شمار می‌رود. اگر مؤلفه‌های سیستم غذا را هم اضافه کنیم از گستردگی بی‌بدیلی برخوردار بوده که شرایط فرهنگی-اجتماعی، رشد جمعیت و مهاجرت، شهرنشینی، رشد و توزیع درآمد، تجارت و جهانی شدن، محیط زیست و تغییر اقلیم از جمله آنهاست. با توجه به این‌که توسعه اقتصاد دانش بنیان از تاکیدات مقام معظم رهبری و لازمه رونق اقتصاد کشور است، بنا به گستردگی و نقش‌آفرینان متعدد و ضرورت نفوذ دانش و فناوری در بخش کشاورزی، ستاد توسعه اقتصاد دانش بنیان غذا و کشاورزی در سال ۱۴۰۲ با حکم معاون محترم علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان رئیس‌جمهور تأسیس شد. نظر به اهداف عالی معاونت در زمینه توسعه اقتصاد دانش بنیان در بخش کشاورزی، مأموریت‌های ویژه‌ای به این ستاد محول شده است؛ «تدوین سند جامع با رویکرد توسعه زیست بوم نوآوری، فناوری و توسعه بازار اقتصاد دانش بنیان»، «ایجاد ظرفیت و برنامه‌ریزی برای ارتقای سهم اقتصاد دانش بنیان حوزه غذا و کشاورزی و کاهش وابستگی و همچنین توسعه صادرات»، «توسعه همکاری‌های اقتصاد محور در حوزه غذا و کشاورزی با همه دستگاه‌ها و سازمان‌های مرتبط دولتی و بازرگان بخش خصوصی»، «پیاده‌سازی پروژه‌های اقتصاد محور و پیش‌بینی در حوزه غذا و کشاورزی با استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش بنیان»، «ارتقای مشارکت و همکاری نخبگان در شناسایی و حل مسائل و مشکلات حوزه غذا و کشاورزی» و «توجه جدی به نفوذ فناوری‌های تحول‌آفرین در بخش غذا و کشاورزی به ویژه در حوزه هوشمندسازی» از اصلی‌ترین آنهاست. بر همین اساس ستاد توسعه اقتصاد دانش بنیان غذا و کشاورزی با شعار «کشاورزی آینده، اقتصاد بالنده» در راستای تحقق اهداف و مأموریت‌های پیش‌گفت به‌ویژه توسعه اقتصاد دانش بنیان، سیاست‌های کلانی از جمله مردمی‌سازی اقتصاد دانش بنیان، رفع تنگنایهای فناوریانه تولیدات راهبردی، مشارکت و ایفای نقش محوری بخش خصوصی و ظرفیت نخبگانی در رشد اقتصاد دانش بنیان غذا و کشاورزی، سهم‌بری حداکثری تولیدکنندگان از کل زنجیره ارزش و... را اعلام کرده است.

در همین مدت کوتاه در تلاشیم، ضمن تعامل سازنده با شرکت‌های فعال در این بخش و حمایت از آنها همچنین با اشراف بر تنگنایهای فناوریانه در زنجیره ارزش، آنها را به سمت رفع چالش‌های اساسی کشور سوق دهیم.

نگاهی به برنامه‌های ستاد توسعه اقتصاد دانش بنیان غذا و کشاورزی

تحول فناورانه کشاورزی

از مهم‌ترین معضلاتی که بشر از ابتدای شکل‌گیری تمدن با آن دست‌وپنجه نرم کرده، چالش تأمین غذای جمعیت یک سرزمین در مقیاس گسترده است. مشکلاتی نظیر قحطی و خشکسالی همیشگی بهره‌وری و تأمین غذا در کشورها را تحت تأثیر قرار داده، به‌طوری‌که مدیریت منابع غذایی در دوران رونق کشاورزی و پیدا کردن روش بهینه برای ذخیره‌کردن و مملو نگه داشتن منابع نگهداری مواد غذایی استراتژیک نظیر گندم و جو، از مهم‌ترین وظایف حاکمیتی به‌شمار می‌آید.

ورود فناوری‌های نو ظهور به این حوزه در سال‌های اخیر، کشاورزی و تأمین غذا را متحول کرده است؛ بر همین اساس از حدود یک سال پیش ستاد توسعه اقتصاد دانش بنیان غذا و کشاورزی معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری با هدف رونق اقتصادی این حوزه بر پایه فناوری‌های نو ظهور و تحول کشاورزی در کشور شکل گرفت. در گفت‌وگو با دکتر ارزنگ جواد، قائم مقام دبیر ستاد توسعه اقتصاد دانش بنیان غذا و کشاورزی، مهم‌ترین برنامه‌ها و اقدامات این ستاد را بررسی کرده‌ایم.

صادق کاشفی

خبرنگار
پیش‌بین

رازیر چتر حمایت خود بگیرد و به حل مشکلات آنها اهتمام ورزد.»

سهم اندک حوزه غذا و کشاورزی در فضای دانش بنیان

وضعیت شرکت‌های دانش بنیان در بخش کشاورزی چندان مطلوب نیست. آمار نشان می‌دهد نسبت سهم شرکت‌های حوزه غذا و کشاورزی به کل شرکت‌های دانش بنیان کشور که تعداد آنها به‌طور تقریبی به ۱۰ هزار عدد می‌رسد، حدود ۵ درصد است. یعنی مجموع آنها ۵۲۴ شرکت است که حدود ۸۵۴ محصول ارائه می‌دهند؛ تعداد بسیار محدود و اندکی که نیاز به تقویت دارد. جواد می‌گوید: «از رسالت‌های ستاد غذا و کشاورزی همین است که ظرفیت‌های حوزه کشاورزی را به سرمایه‌گذاران و بخش‌های خصوصی نشان دهد تا این تصور را که توجه اقتصادی به این حوزه چندان سوددهی ندارد و از جذابیت کافی برخوردار نیست، از بین ببرد. باید سهم اقتصاد و تولیدات دانش بنیان در این حوزه بیشتر شود. در تلاشیم در مورد محصولات فناورانه‌ای که وابسته به واردات هستند، به‌تدریج از میزان این وابستگی کاسته شود و در نهایت از بین برود.»

تجارت و صادرات؛ ابزاری امن برای افزایش بهره‌وری اقتصادی

توسعه تجارت و صادرات محصولاتی که در کشور دارای مزایای رقابتی هستند، از دیگر برنامه‌های این ستاد است؛ زیرا بسیاری از کالاهای دانش بنیانی که در داخل کشور تولید می‌شود، به لحاظ قیمت، کیفیت و فناوری‌هایی که به‌منظور تولید آنها به کار گرفته شده، برای سایر کشورها جذاب به نظر می‌رسد و این مسئله فرصت خوبی را برای بهبود اقتصاد این حوزه مهیا می‌کند. به گفته جواد ستاد در تلاش است تا با بهبود روابط میان بازرگان بخش خصوصی و نهادهای دولتی این بخش، فضای تعامل مناسبی را میان آنها ایجاد کند تا با تشخیص دغدغه‌های راهبردی این حوزه، از توان علمی و مالی آنها برای عبور از این گلوگاه‌ها استفاده کند.

پیش از این در معاونت علمی، فناوری اقتصاد دانش بنیان ریاست‌جمهوری خلأ نهدی که مقوله امنیت غذایی را از مسیر توسعه فناوری‌های کشاورزی پیگیری کند، کاملاً محسوس بود. برای برطرف شدن این فقدان، معمولاً پروژه‌هایی تعریف می‌شدند که اغلب‌شان به ستادهایی واگذار می‌شدند که به‌صورت تخصصی به حوزه غذا و کشاورزی نمی‌پرداختند. ارزنگ جواد در این رابطه توضیح می‌دهد: «در نهایت با تشکیل ستاد کشاورزی، موج‌امیدی در این حوزه شکل گرفت تا شاید تحولی در سطح نگرش کلان به این حوزه اتفاق بیفتد. از آنجا که دبیر و مدیران این ستاد پیش از این در وزارت جهاد کشاورزی مسئولیت‌های مهمی را عهده‌دار بودند، تعامل و ارتباطی سازنده میان این ستاد و نهاد وزارتخانه شکل گرفت. این بهبود تعاملات موجب شد شرکت‌های دانش بنیانی که در این زمینه فعالیت می‌کردند، به این مسأله دلگرم شوند که قرار است روند توسعه آنها ذیل نهادی تخصصی و متمرکز، تسریع شود و بهبود یابد.»

گسترده‌سازی حوزه‌های فعالیت

قائم مقام دبیر ستاد توسعه اقتصاد دانش بنیان غذا و کشاورزی با اشاره به تنوع موضوعات مرتبط با فعالیت‌های این ستاد می‌گوید: «قرار گرفتن غذا و کشاورزی کنار هم، طیف وسیعی از مؤلفه‌ها را ارائه می‌دهد که حتی شامل عوامل فرهنگی و اجتماعی نیز می‌شود. تغییرات اقلیمی و محیط زیستی، توسعه و رشد محیط‌های شهری و پدیده شهرنشینی، وضعیت اقتصادی و درآمد اقشار مختلف جامعه، همه و همه بر زیست بوم غذا و کشاورزی مؤثرند. وقتی به چنین حوزه مهمی نگاه می‌کنیم، باید همه عوامل مرتبط با آن را نیز که به‌صورت پراکنده و به اشکال مختلف با آن مرتبط می‌شوند، در نظر بگیریم.» جواد می‌افزاید: «ستاد غذا و کشاورزی تلاش کرده در همه این مصادیق از فعالیت‌های شرکت‌های دانش بنیان حمایت کند. برای مثال از شرکت‌های تولیدکننده بذر، نهال، تجهیزات و مکمل‌ها گرفته تا ارکان مختلف سازنده زنجیره بازار غذا و کشاورزی، یعنی بخش‌هایی نظیر بازاریابی، حمل و نقل و...

در بازار قطعات و لوازم جانبی دانش بنیان

زمینه فناوری اطلاعات و توسعه راهکارهای مبتنی بر آن مشغول به فعالیت است. این شرکت دارای محصولات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و حتی محصولات بانکی است. سیستم ردیابی خودرو نیوی ویل (Navy Wheel) از محصولات مرتبط با حوزه تجهیزات خودروی این شرکت است که در ذیل محصولات نرم‌افزاری این شرکت طبقه‌بندی می‌شود.

«زروان استون خودرو» از نخستین طراحان دستگاه‌های عیب‌یاب خودرو در ایران است که فعالیت خود را از سال ۱۳۷۹ آغاز کرده است. تیم تحقیقاتی این شرکت، فعالیت تحقیقاتی خود را در زمینه طراحی، ساخت و تولید تجهیزات تعمیرگاهی و کارگاهی خودرو نظیر سیستم‌های تنظیم موتور خودروهای کاربراتوری، دستگاه‌های تست قطعات خودرو، طراحی سیستم‌های آموزشی خودروهای انکتوری و همچنین طراحی سیستم‌های صنعتی مثل سیستم تشخیص خطاهای موجود در سیستم‌های مکانیکی از روی سیگنال‌های اخذ شده انجام می‌دهد. شرکت دانش بنیان «آروین بنیان عصر نو» در

زمینه لوازم الکترونیکی و ترتیبی خودرو فعالیت می‌کند. از جمله محصولات این شرکت می‌توان به بردهای الکترونیکی مختلف خودرو مانند یونیت شیشه بالا، یونیت کنترل سانروف، رله آینه برقی، رله قفل مرکزی و انواع تستر ECU اشاره کرد. تولید کامپیوتر خودرو (ECU) نیز از جمله فعالیت‌های این شرکت دانش بنیان است. از اهداف مهم این شرکت طراحی و تولید محصولات رقابتی و در عین حال کاهش هزینه‌های تولید و هزینه‌های تمام شده محصول است. بسیاری از شرکت‌های خودرو سازی معتبر کشور هم اکنون از مشتریان این شرکت دانش بنیان هستند. شرکت دانش بنیان

صنعت خودروسازی ایران با وجود توسعه در بخش‌های گوناگون، همچنان به عنوان یکی از بخش‌هایی که وابستگی زیادی به تولیدکنندگان خارجی دارد، شناخته می‌شود. این وضعیت به‌خصوص در بخش لوازم یدکی و جانبی خودرو وخیم‌تر است و می‌توان گفت بخش اعظمی از این بازار را رقبا خارجی پوشش می‌دهند. کشورهایی مانند چین، امارات متحده عربی و ترکیه سهم بسزایی در این بازار دارند. همین موضوع هم گواه نیاز به افزایش ظرفیت و توان کشور برای حمایت از تولید محصولات باکیفیت داخلی است. شرکت‌های دانش بنیان می‌کوشند تا بخشی از این نیاز کشور را با تولید محصولات متنوع و با کیفیت تأمین کنند.

شرکت «آذین الکترو ایده» شرکی دانش بنیان است که در